

JASMINKA NAJČER SABLJAK
povjesničarka umjetnosti, viša kustosica
voditeljica zbirke slikarstva i grafike 18.
i 19. stoljeća u Galeriji likovnih umjetnosti
u Osijeku

Umjetničke zbirke vlastelinskih obitelji
u Slavoniji i Srijemu

doktorska disertacija

Mentor: dr. sc. Zvonko Maković, red. prof.

Disertacija je obranjena 16. travnja 2012. na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu,
pred povjerenstvom:

dr. sc. Dragan Damjanović, doc.

dr. sc. Sanja Cvetnić, red. prof.

dr. sc. Mirjana Repanić Braun, znan. savj.

SAŽETAK

Najznačajnije vlastelinske obitelji u Slavoniji i Srijemu u razdoblju od kraja 17. do sredine 20. st. jesu Odescalchi, Hillebrand von Prandau, Pejačević i Eltz, kojima se u drugoj polovini 19. st. pridružuje i obitelj Normann-Ehrenfels. U sjedištima svojih bogatih posjeda podigli su važne objekte, a u dvorcima su stvarali i čuvali važne obiteljske likovne zbirke, koje se u radu obrađuju kao *iločka*, *vukovarska*, *valpovačka*, *našička* i *podgoračka* zbirka.

Najstariji i najvredniji sačuvani likovni materijal u tim zbirkama pripada razdoblju 17. i početku 18. st., a dospio je u njih kao import iz kulturnih centara Italije, Njemačke, Nizozemske i Austrije, čime je na istok Hrvatske unesena izuzetno kvalitetna umjetnička građa tog razdoblja. Najbrojnije je sačuvan slikarski materijal, od 300-tinjak djela, od radova stranih baroknih majstora do djela hrvatske moderne s početka 20. st. Među njima se osobito ističu brojni obiteljski portreti, kao dio *galerija predaka*. Od kiparskih djela sačuvano je oko 25 umjetnina, a grafike su zastupljene tek malim dijelom sačuvanog materijala (oko 280 listova), odnosno gotovo isključivo djelima iz vukovarske zbirke. Mnoga ostvarenja raritetna su u hrvatskim okvirima, a vrhunska ostvarenja dio su svjetske likovne baštine.

U svim obiteljima ističu se članovi koji su bili značajni kolekcionari, čak i u europskim okvirima, a posebno mjesto zauzimaju pojedinci koji su se i sami bavili umjetnošću. Osobito se među njima ističu i dvije plemkinje–slikarice.

Uz djela koja su sabirali u svojim zbirkama, slavonski i srijemski vlastelini posebnu su pažnju poklanjali i opremanju drugih prostora (osobito crkvi) na svojim posjedima kvalitetnim umjetničkim materijalom, a neke su umjetnine poklanjali muzejskim ustanovama.

Tijekom i nakon Drugog svjetskog rata sve su promatrane zbirke prestale postojati u ambijentima dvoraca za koje su i u kojima su stvarane. Dijelovi zbirki doživjeli su fizičko uništenje, odnosno nekim se umjetninama potpuno zametnuo trag. Danas je iločka zbirka najslabije, a valpovačka zbirka najbolje sačuvana. Istraživanjem zbirki slavonskih i srijemskih vlastelina njihovi su fundusi rekonstruirani na temelju arhivskih i publiciranih izvora, a građa je pronalazena u brojnim hrvatskim ustanovama. Brojnim je umjetninama tek nakon ovih uvida ustanovljeno porijeklo i okolnosti nastanka, odnosno narudžbe u okviru zbirki, a kontekstualiziranjem njihovog nastanka olakšano je i njihovo pravilno datiranje, odnosno atribucija.